

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

จากสภาพความเป็นจริงในสังคมไม่ว่าในสังคมไทยหรือสังคมต่างชาติทั่วโลก จะพบว่า สังคมไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ และมีการทอดทิ้งผู้สูงอายุกันมาก จากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ 2 พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 21.8 ประเมินว่าสุขภาพตนเองไม่ดี และร้อยละ 52.3 ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพในรอบปีที่ผ่านมา ดังนั้นปัญหาผู้สูงอายุที่ควรได้รับการพิจารณาคือ ปัญหาด้านสุขภาพ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุระบบการทำงานของร่างกายจะเสื่อมประสิทธิภาพลงตามวัยที่เพิ่มขึ้น ร่องลงมาคือปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่พ้นจากวัยทำงานสู่วัยเกษียณอายุ เนื่องจากสมรรถภาพทางร่างกายเสื่อมถอยลง ไม่สามารถทำงานได้ดังเดิมรายได้ลดลง ส่งผลต่อฐานะทางการเงินของผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความต้องการมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคม ความต้องการการยอมรับและความเชื่อถือจากบุคคลในสังคม ความต้องการมีสัมพันธ์ทางกับคนอื่น ๆ ปัญหาด้านครอบครัว และปัญหาด้านการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ โดยใช้ทรัพยากรผู้สูงอายุ ซึ่งทวีจำนวนมากขึ้นทุกขณะเนื่องจากนวัตกรรมทางการแพทย์และการสาธารณสุขมีการพัฒนามากขึ้นจึงควรมีการหาทางพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีมีความมั่นคงมากขึ้น(วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 2554: 241)

มาตรการในการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุก็คือจะเน้นในด้านการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา เพื่อต้องการให้สังคมตระหนักในคุณค่า ศักดิ์ศรี และการมีศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน/สังคมได้ หรืออีกนัยหนึ่งต้องการให้ผู้สูงอายุเป็น “ครูอย่างไม่เป็นทางการ” ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลัง จากการศึกษาเรื่องความเสี่ยงของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2549 ในระดับประเทศ พบว่า สิ่งดี ๆ ที่ต้องการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังโดยกลุ่มตัวอย่างต้องการจะถ่ายทอดสิ่งดี ๆ ทำอันดับแรก ได้แก่ 1. อาหาร 2. งานฝีมือ (จักรสาน ทอผ้า สิ่งประดิษฐ์ตกแต่ง) 3. เกี่ยวกับ

ศิลปวัฒนธรรม 4. นวตแผนโบราณสมุนไพรร 5. เกี่ยวกับด้านทักษะอาชีพ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2550: 56)

จากข้อมูลข้างต้นจะแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีองค์ความรู้มากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภูมิปัญญาที่หลากหลายสาขาที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้ แต่จากสถิติการถ่ายทอดพบว่า มีผู้สูงอายุทั่วประเทศขึ้นทะเบียนคลังปัญญาจำนวน 4819 คน ผู้ที่ได้ถ่ายทอดมีเพียง 98 คนเท่านั้น การขึ้นทะเบียนคลังปัญญาผู้สูงอายุก็เป็นเพียงการสะสมความรู้เอาไว้เท่านั้นแต่ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นควรมีการจัดการความรู้โดยการเปิดพื้นที่สาธารณะให้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้สูงอายุสู่ลูกหลานในชุมชนหรือการจัดทำเป็นเครือข่ายเพื่อนำความรู้ที่ได้จากผู้สูงอายุนำไปใช้ได้จริงและให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม ตลอดจนเป็นการดึงศักยภาพแฝงของผู้สูงอายุที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในสังคมไทยมาใช้ให้เต็มที่เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้สูงอายุและการมีกำลังใจที่ดีในการใช้ชีวิตในช่วงบั้นปลาย (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2551: 1)

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.16 เป็นร้อยละ 15.4 วัยทำงานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68 เป็นร้อยละ 70.7 และวัยเด็กลดลงจากร้อยละ 20.5 เป็นร้อยละ 13.9 จังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี รองลงมา คือ จังหวัดจันทบุรี สำหรับจังหวัดที่มีอัตราพึ่งพิงสูงที่สุด คือ จังหวัดตราด รองลงมาคือ จังหวัดจันทบุรี (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2557) จากข้อมูลดังกล่าวจะพบว่าจังหวัดจันทบุรีนั้นเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากเป็นลำดับที่สองรองจากจังหวัดชลบุรีอีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีอัตราพึ่งพิงรองจากจังหวัดตราดอีกด้วย ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งประเด็นศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาการนวด และการประคบสมุนไพรในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อจะได้ทราบถึงศักยภาพของผู้สูงอายุในด้านการนำความรู้เรื่องการนวด และการประคบสมุนไพรมาใช้ให้เป็นประโยชน์ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ และแนวโน้มการนำความรู้ของผู้สูงอายุเรื่องการนวด และการประคบสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ เป็นการนำศักยภาพของผู้สูงอายุมาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุเองอีกทั้งเป็นการลดอัตราการพึ่งพิงลงอีกด้วย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1) เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้สูงอายุในด้านการนำภูมิปัญญาการนวด และการประคบสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2) เพื่อศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในเรื่องการนวด และการประคบสมุนไพร

3) เพื่อศึกษาแนวโน้มการนำเอาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในเรื่องการนวด และการประคบสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาในประเด็นด้านศักยภาพของผู้สูงอายุในเรื่องสุขภาพเกี่ยวกับการนวดไทย และการประคบสมุนไพร การถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการนวดไทยและการประคบสมุนไพรของผู้สูงอายุ และแนวโน้มการนำเอาความรู้ของผู้สูงอายุเรื่องการนวดและการประคบสมุนไพรไปใช้ในการดูแลสุขภาพโดยดูจากสถิติในการยอมรับ

2) ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาในจังหวัดจันทบุรี เพราะเป็นจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกมีสัดส่วนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.16 เป็นร้อยละ 15.4 วัยทำงานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68 เป็นร้อยละ 70.7 และ วัยเด็กลดลงจากร้อยละ 20.5 เป็นร้อยละ 13.9 จังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี รองลงมา คือ จังหวัดจันทบุรี สำหรับจังหวัดที่มีอัตราพึ่งพิงสูงที่สุด คือ จังหวัดตราด รองลงมาคือ จังหวัดจันทบุรี (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก, 2557) และยังเป็นพื้นที่ที่มีการให้บริการแพทย์แผนไทยที่โดดเด่น กล่าวคือ มีโรงพยาบาลทั่วไปที่ให้บริการการแพทย์แผนไทยระดับที่ 2 ได้แก่ การใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคอย่างน้อย 5 ชนิด และการให้บริการ นวด อบ หรือประคบสมุนไพรได้อย่างใดอย่างหนึ่ง

3) ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษา ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหรือเคยประกอบอาชีพนวดไทย หรือประคบสมุนไพร ในจังหวัดจันทบุรี

1.4 คำสำคัญ (keywords) ของโครงการวิจัย

1) ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในวัยแรงงานที่เป็นผู้หารายได้หลักให้กับครอบครัวแล้ว และมีอายุ 50 ปีขึ้นไปทั้งชาย และหญิง และมีสัญชาติไทย

2) ภูมิปัญญาการนวด และการประคบสมุนไพร หมายถึง การใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยในด้านการนวดไทยและการประคบสมุนไพรเพื่อรักษาโรค

3) การดูแลสุขภาพ หมายถึง ความสามารถในการระบุได้ถูกต้องเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ในด้านการนวดไทยและการประคบสมุนไพรเพื่อรักษาโรค

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบถึงศักยภาพของผู้สูงอายุในด้านการนำภูมิปัญญาเรื่องการนวด และการประคบสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเอง ช่วยลดอัตราการพึ่งพิงลงได้
- 2) ได้เรียนรู้และเข้าใจในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในเรื่องการนวด และการประคบสมุนไพร อันจะนำไปสู่การสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาเรื่องผู้สูงอายุต่อไป
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงแนวโน้มการนำเอาความรู้ของผู้สูงอายุในเรื่องการนวด และการประคบสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนและการพัฒนาเรื่องผู้สูงอายุในจังหวัด จันทบุรีต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี